

Svetlana TULCHINSKAJA

assistant professor, Candidate of economic sciences FMM NTUU «KPI»

Ivanna SVYSTUN

student FMM NTUU «KPI»

COOPERATION OF SCIENTIFIC INSTITUTES (ON THE EXAMPLE OF RESEARCH ECONOMIC INSTITUTE OF UKRAINE (REIU))

In article value and possibilities of cooperation is investigated, advantages of interaction of scientific institutions are considered. Cooperation conditions, participation of the parties are studied.

As the main object of research in work the Research Economic Institute (REI), its internal and external relations acts. Joint projects with other establishments, the importance and importance of cooperation for production, societies and economy as a whole are shined.

Real projects which were already in common developed and introduced are provided in article, and also future projects, which agreements are signed. Results of cooperation of Institute in the sphere of the higher education and science are investigated. Strategy of development of international relations on the near future is also described.

Research of a subject of cooperation proves that joint development and researches yield powerful results for all participating parties, promotes growth of economic and social efficiency, increase of innovative and scientific and technical level of performance of tasks, allows to exchange experience, shots, to carry out training, joint scientific conferences and seminars, lectures both for workers, and for students.

Keywords: scientific institution, institute, cooperation, international cooperation, economy, science, researches, development, project.

Тюленева Ю.В.

к.е.н., доцент НТУУ «КПІ»

Сергієнко Т.С.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Розглянуто економіку України та дано оцінку перспективам розвитку галузей економіки з урахуванням сучасних євроінтеграційних процесів. Досліджено формування кластерних моделей та їх вплив на розвиток регіонів та країни в цілому.

Ключові слова: економіка, галузь, ринок, кластер, кластерна модель, конкурентоспроможність.

Вступ. Для сучасної економіки України надзвичайно актуальною є проблема розвитку її галузей. Інтеграція в систему світової економіки ставить перед дослідниками, економістами, технологами, конструкторами якісно нові завдання. Вони спрямовані на всебічне дослідження питань, пов'язаних з формуванням та функціонуванням різноманітних ринкових систем і суб'єктів господарювання, та на визначення пріоритетних галузей економіки.

Проблемам визначення пріоритетних галузей економіки присвятили свої праці такі відомі зарубіжні вчені, як А. Маршалл, М. Портер, Д. Росс, Ж. Тіроль, Ф. Шерер, вітчизняні науковці А. Гальчинський, В. Геєць, Г. Задорожний, М. Згуровський, В. Семиноженко, та російські дослідники С. Глазьев, Д. Львов, Л. Марков, С. Соколенко, Г. Фетисов та ін.

Постановка завдання. Мета статті – дати оцінку перспективам розвитку галузей економіки України з урахуванням сучасних євроінтеграційних процесів.

Результати дослідження. Україна – одна з найбільших індустріально-аграрних держав Східної Європи, її територія складає 603,7 тис. км². За площею, яку вона займає, в Європі Україна посідає друге місце після Росії. Має зручне транспортно-географічне положення: через її територію проходять залізничні й автомобільні магістралі, система трубопроводів, повітряні авіалінії, що з'єднують східні регіони Росії, Казахстан, Середню Азію, Закавказзя з країнами Центральної і Південної Європи. Територією України проходять також найкоротші шляхи, що з'єднують північні і центральні регіони Росії, а також країни Балтії і Скандинавії з країнами Чорноморського басейну [1].

Галузева структура України складалася протягом багатьох століть. Відповідно до економіко-географічного положення, наявності природно-ресурсного потенціалу, трудових ресурсів на території країни значного розвитку набули галузі видобувної, важкої промисловості. Також важливу роль мали галузі гірничодобувної промисловості – видобуток кам'яного вугілля, нафти, природного газу.

Значна частина потенціалу сучасної економіки України була створена у часи Радянського Союзу. Після розпаду СРСР перед Україною відкрилися нові горизонти самостійного входження у світову спільноту розвинутих країн. Для цього були всі необхідні передумови. Але у зв'язку з неспроможністю в короткі строки провести реорганізацію економіки та налагодити грамотне та ефективне управління економіка України занурилася в глибоку кризу [2].

Проаналізувавши стан галузей економіки України, можна відзначити наступне: за минулий рік деякі галузі народного господарства почали виходити з кризи. Наприклад, споживання та виробництво електроенергії практично повернулося до докризового рівня. Машинобудівна, металургійна галузь поступово повертають іноземні замовлення на поставку своєї продукції. Сільське господарство з кожним роком набирає високих темпів

розвитку. Сільське господарство на сьогодні – найбільш інвестиційно приваблива галузь економіки, багато вітчизняних та закордонних інвесторів готові вкласти сюди свої кошти. Привабливою для інвесторів залишається і гірничодобувна галузь. Україна має найбільші розвідані ресурси залізорудної сировини. Також перспективною є металургійна галузь. У цілому в металургії створюються великі інтернаціональні холдинги з диверсифікованим виробництвом та ресурсною базою.

Високий транзитний потенціал, який забезпечує Україні її географічне положення, залишається майже не реалізованим. Відсутність налагодженої транспортної інфраструктури (автодоріг, портів, аеропортів) дуже ускладнює логістику, що, у свою чергу, призводить до великих витрат. Але для того, щоб економіка держави розвивалася, потрібні нові підходи в управлінні підприємствами. В наш час глобалізаційні процеси, що охопили світову економіку, зумовлюють потребу в створенні нових методичних та практичних підходів до стратегічного розвитку країни.

В останні роки в Україні спостерігається поживлення дослідження проблем формування та функціонування кластерів. Причиною цього стало те, що одним з важливих стратегічних завдань державної політики розвитку нашої держави до 2015 р. є підвищення конкурентоспроможності підприємств та регіонів, а також зміцнення їх ресурсного потенціалу. На жаль, цей напрям наукових досліджень не має концептуально завершених підходів, що, у свою чергу, ускладнює поняття кластерної економіки.

В своїй праці «Принципи економічної науки» А. Маршалл висунув ідею про те, що від розвитку локальної концентрації спеціалізованих галузей в кінцевому результаті залежить успіх національної економіки в цілому [5].

У книзі «Конкуренція» Майкл Портер, якого вважають основоположником кластерної теорії, підкреслює, що стійка стратегія розвитку – запорука успішного розвитку кластера. На думку Майкла Портера, «кластери є організаційною формою консолідації зусиль зацікавлених сторін, які спрямовані на досягнення конкурентних переваг, в умовах становлення постіндустріальної економіки» [4].

Для бізнесу кластер – це реальна можливість забезпечити конкурентоспроможність у майбутньому, тобто це створення довгострокової стратегії розвитку підприємства на 5–10 років. Кластери складаються з підприємств, спеціалізованих у певному секторі економіки та локалізованих географічно. Успіх кластера залежить від цивілізованої конкуренції, рівняння на лідерів, отримання підтримки від лідерів, від адміністративного ресурсу регіону. Для організації кластера потрібен високий ступінь довіри учасників стосовно один одного, а також довгострокове горизонтальне планування економічного процесу.

Можна стверджувати, що не існує універсальної концепції розвитку підприємств та окремих територіальних утворень. Оскільки кожне з них виокремлюється своїми характерними особливостями, то особливого значення набуває локальна політика і, перш за все, локальна стратегія

інноваційного прогресу, яка часто формується саме завдяки кластерному підходу.

У цьому контексті зробимо уточнення в змісті поняття «кластер». Відповідно до Великого тлумачного словника української мови кластер – це підмножина об’єктів з певними наборами ознак, які виявляються при кластерному аналізі [10]. В різних джерелах наводяться такі дефініції (рис. 1.).

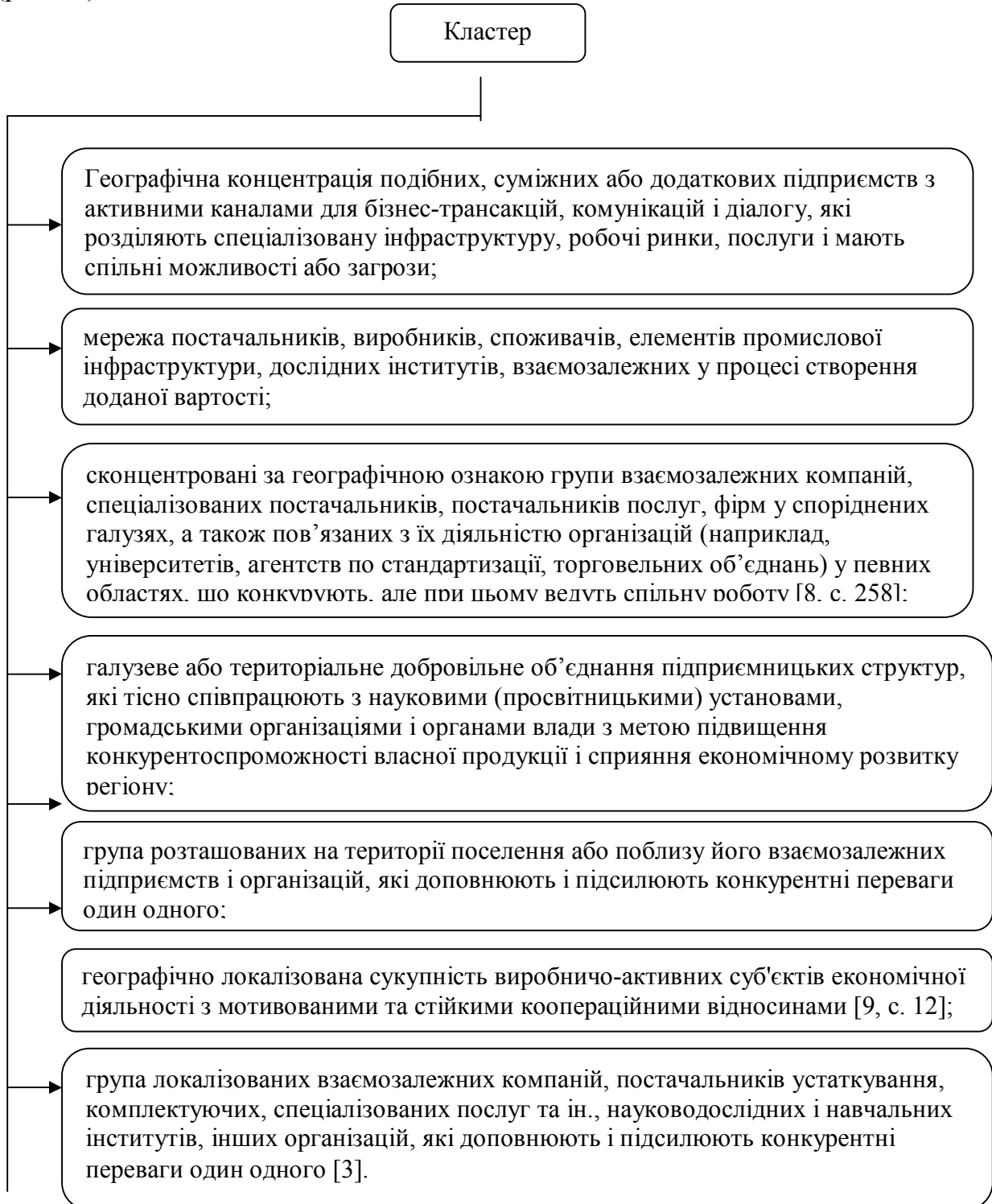

Рис. 1. Дефініція поняття «кластер» за різними джерелами (Джерело: сформовано автором на основі [3,8,9])

Як бачимо, практично кожна з наведених дефініцій містить одні й ті ж ключові слова, а саме: об'єднання, співпраця, конкуренція, спеціалізація, географічна концентрація, підприємства, наукові установи і т. д.

Тому є підстави резюмувати, що головною ідеєю концепції кластеринга є створення коопераційних зв'язків між підприємствами-виробниками, підрядниками, постачальниками ресурсів і технологій, а також між науково-дослідними і фінансово-кредитними установами. Така кооперація і спеціалізація дозволяє учасникам кластера підвищувати ефективність своєї діяльності, швидше впроваджувати нові технології і продукти і т. д. Підприємства – учасники кластера, з одного боку, конкурують між собою, а з іншого – спільно працюють над пошуком нових шляхів вирішення різноманітних проблем (серед них – постачання ресурсів, доступ до нових ринків збуту і т. д.) [11].

У науковій літературі наводяться різноманітні класифікації кластерів. Зокрема, за ознакою «інноваційне» виділяють такі види кластерів [11,12]:

- побудовані на інформації. Характерні для підприємств, що оперують складними системами перетворення інформації з метою надати спеціалізовані послуги своїм клієнтам. Діють у фінансовій, видавничій сферах, а також у туристичній галузі;

- побудовані на створенні інноваційних технологій. Господарючі суб'єкти, які входять в них, займаються розробкою і впровадженням, зацікавлені в інноваційних технологіях. Такі кластери трапляються найчастіше в машино- і приладобудуванні;

- побудовані на знаннях і характерні для підприємств, які належать до секторів з високою інтенсивністю досліджень і розробок. Утворюються зазвичай навколо провідних науково-дослідних установ регіону або держави, найчастіше – у фармацевтичній, хімічній промисловості, а також у літакобудуванні;

- залежні від постачальників. Мають форму підприємств, інноваційна діяльність яких залежить передусім від здатності співпрацювати з розробниками інноваційних товарів або технологій. Трапляються в сільському і лісовому господарстві;

- спеціалізовані на постачаннях. Утворюються підприємствами з великими витратами на дослідження і розробки, коли увага приділяється продуктивним інноваціям і взаємозв'язкам із споживачами. Характерні для підприємств, які виробляють специфічні товари (наприклад, програмне забезпечення).

Одним з представників економічно потужних кластерів світу є «Силіконова долина» (у штаті Каліфорнія), де мають свої штаби тисячі компаній, які займаються комп'ютерами, їх комплектуючими, програмним забезпеченням, мобільним зв'язком, біотехнологією та ін.. На сході Франції, неподалік від кордону зі Швейцарією функціонує найвідоміший кластер у Європі – «Пластикова долина». Підприємства, що входять до його складу, здійснюють перетворення полімерів на готову продукцію, займаються також

проекуванням виробів, розробкою нових форм, впровадженням машин і т. д. [13].

Кластерна модель ведення господарства дуже популярна в країнах Європейського союзу, оскільки, будучи продуктом ринкової економіки, обумовлена сприятливим поєднанням регіональних факторів та подальшим розвитком зв'язків між підприємствами в середині самого кластера.

Таким чином, метою кластерного розвитку має виступати підвищення рівня та якості життя населення, покращання якості людського потенціалу, що, у свою чергу, стає джерелом інноваційного розвитку економіки, який забезпечує підвищення конкурентоспроможності підприємства, регіону, країни в цілому. У той же час це сприяє збільшенню інвестицій не тільки у виробництво, але і в людський капітал. Можна стверджувати, що цей взаємозв'язок підкреслює необхідність використання кластерного підходу, по-перше, для вирішення соціальних завдань, а по-друге, для переходу економічного розвитку на інноваційні рейки.

Таким чином, учені і практики, розглядаючи з різних точок зору кластерні моделі об'єднання організацій в ефективні економічні структури, доходять висновку, що вони можуть бути тими імпульсами, які при вдалій концентрації виробництва, його спеціалізації, використанні сучасних досягнень комунікації, координації, кооперації і співробітництва допоможуть знайти точки зростання кожного конкретного регіону, забезпечуючи його перемогу в конкурентній боротьбі. Як наслідок, у різних країнах зростає інтерес до формування і підтримки кластерів, відбувається активізація урядової політики в цій сфері [1, с. 82].

В Україні процес кластеризації розпочався в 1997 р., з ініціативи С.І. Соколенка – Президента Міжнародного фонду сприяння ринку, який упродовж багатьох років збирав по всьому світу досвід формування мережових структур. Безперечним піонером кластеризації в Україні можна назвати Хмельницьку область. У 1998 р. було розпочато формування нової виробничої системи, заснованої на мережовій моделі управління виробництвом та її адаптації до економіки країни, що трансформується. За сприяння Асоціації «Поділля перший», яка об'єднала у своїх рядах учених, підприємців, фінансистів і представників влади, вдалося в період з 1997 по 2000 рр. сформувати декілька виробничих кластерів, у т. ч. швейний, будівельний, харчовий, туристичний, продовольчий і зеленого сільського туризму, які функціонують сьогодні.

Сьогодні кластери розвиваються в Івано-Франківській, Волинській, Рівненській, Полтавській, Сумській, Харківській областях, м. Севастополі. Для того, щоб в Україні почався кластерний бум, необхідний цілий ряд умов. У першу чергу, в економіці має виникнути попит на такі утворення, реальне розуміння того, які завдання вони здатні вирішувати. І не менш важливий момент – це формування в країні більш гнучкого ринку праці, активної міграції працездатного населення. Кластери швидко занепадуть, якщо не живитимуться кваліфікованою робочою силою [7].

Висновки. Отже, в результаті проведеного дослідження можна стверджувати, що Україні, враховуючи її прагнення до інтеграції зі світовим економічним середовищем як країни з конкурентоспроможною економікою, необхідно:

- підвищувати освітній рівень населення;
- розвивати мережу вищих навчальних закладів та державних наукових організацій:
- використовувати вигоди географічного положення, а саме ефективно використовувати транзитний потенціал;
- розробити та затвердити на державному рівні програму стратегічного розвитку та програми підвищення конкурентоспроможності України та її регіонів на базі створення кластерних структур;
- законодавчо затвердити формування сприятливого для розвитку підприємництва ділового середовища з особливим акцентом на співробітництво влади, бізнесу, науки, освіти і громадських організацій в інноваційних мережевих структурах;
- впровадити інноваційні освітні програми для підготовки і перепідготовки фахівців, які беруть участь у розвитку і функціонуванні інноваційних мережевих структур;
- зробити фундаментальні дослідження щодо визначення пріоритетів формування регіональних та національних інноваційних виробничих кластерів в Україні;
- усіляко сприяти якісному розвитку міжнародного співробітництва у питанні формування кластерних структур [6].

Список використаних джерел

1. Войнаренко М.П. Кластерные модели объединения предприятий в Украине / М.П. Войнаренко // Экономическое возрождение России. – 2007. – № 4(14). – С. 68–82.
2. Економіка України: навч. посіб. / А.П. Голіков, Н.А. Казакова, О.А. Шуба. – К.: Знання, 2009. – 286 с.
3. Ковальова Ю.М. Кластер як нова форма організації та розвитку економіки / Ю.М. Ковальова // http://www.rusnauka.com/17_SSN_2007.
4. Конкурентная стратегия: методика анализа отраслей и конкурентов/ Майкл Е. Портер; пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. – 454 с.
5. Маршалл А. Принципы экономической науки: в 3 т. / А. Маршалл. – М., 1993. – 594 с.
6. Соколенко С.І. Перспективи зростання економіки України на основі інноваційних кластерів / С.І. Соколенко // IV Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток інноваційних кластерів в сучасних умовах реструктуризації економіки», м. Севастополь, 31.05–03.06.2009 р.
7. Соколенко С. І. Кластери в глобальній економіці / С. І. Соколенко. – Д.: Логос, 2004. – 848 с.
8. Портер М.Е. «Конкуренція» – Москва: Видавничий дім «Вільямс», 2005. – 608 с.
9. Хасаєв Г.Р, Міхеєв Ю.В. Кластери - сучасні інструменти підвищення конкурентоздатності регіону (через Партнерство до майбутнього). Частина 1 // Журнал «Компас промислової реструктуризації». - №1. - 2003. – С. 1-13.
10. Великий тлумачний словник. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.lingvo.ua/uk/Interpret/uk/>

11. Войнаренко М. Формирование инвестиционной политики на основе инновационных региональных кластеров / М. Войнаренко // Бизнес-партнер. – 2008. – № 2 (101). – С. 9-10.

12. Богма О.С. Національний кластер - новий шлях для прискорення економічного та інноваційного зростання України. / «Вісник економічної науки України» № 1, 2006, з. 127-133.

13. Вишлова-Пилева І. І. Територіальні кластери як інструмент підвищення ефективності регіонального управління: зарубіжний досвід. / І.І. Вишлова-Пилева // Матеріали науково-практичного семінару «Кластери як інструмент регіонального розвитку», м. Феодосія, 16-20.07.2012 р.

Тюленева Ю.В., Сергиенко Т.С.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Рассмотрена экономика Украины и дана оценка перспективам развития отраслей экономики с учетом современных евроинтеграционных процессов. Исследовано формирование кластерных моделей и их влияние на развитие регионов и страны в целом.

Ключевые слова: экономика, отрасль, рынок, кластер, кластерная модель, конкурентоспособность.

Tiulenieva I.V., Serhienko T. S.

MODERN STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF ECONOMY OF UKRAINE

It is considered economies of Ukraine and estimation of prospects of development of industries of economy from the account of modern European integration processes. Forming of cluster models and their influence is investigational on development of regions and country on the whole.

Keywords: economy, branch, market, cluster, cluster model, competitiveness.

Шевченко Т.Є.

доц., к.т.н. ФММ НТУУ «КПІ»

Савченко О.І.

студент ТЕФ НТУУ «КПІ»

АНАЛІЗ ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

У статті надана характеристика енергетичної галузі України, проаналізовано стан та особливості паливно-енергетичного комплексу, досліджені економічні та екологічні проблеми галузі, висвітлені причини низької ефективності використання природних ресурсів та особливості і